

Investice do prevence: Co říkají data?

Bc. et Bc. Lucie Hegerová
Bc. Ilga Rybáčková

Aktuální stav prevence v ČR

- systém

- Povinnost školy vykonávat preventivní činnost - Školní preventivní program
- Realizátoři:
 - 40% škola
 - 31% nezisková organizace
 - 5% Policie ČR
- Počet certifikovaných služeb a programů - 94 (cca 1/4)

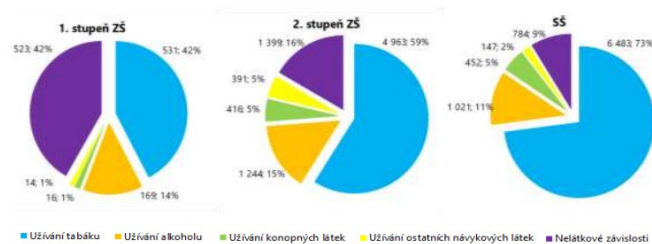
graf 4-1: Zaměření preventivních programů podle typů chování ve školním roce 2021/2022, v %

Pozn.: údaje k 29. 8. 2023

Zdroj: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN [43], Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN [44]

graf 4-2: Řešené případy výskytu rizikového chování v oblasti závislosti v ZŠ a SŠ ve školním roce 2021/2022

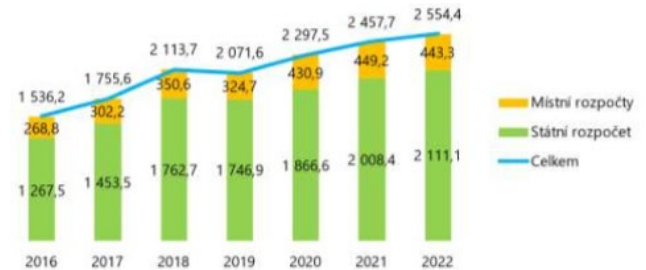

Pozn.: údaje k 29. 8. 2023

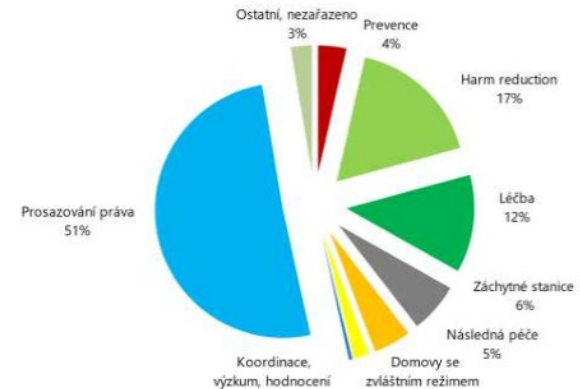
Zdroj: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN [43], Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN [44]

Finanční alokace a výdaje na prevenci

- **MŠMT** - hlavní koordinátor, Národní strategie 2021-2027
- **RVKPP** - hlavní iniciátor, poradní orgán
- **Financování (Souhrnná zpráva o závislostech v České republice - 2023)**
 - 2022 - 2 554,4 mil. Kč.

graf 3-3: Struktura výdajů z veřejných rozpočtů podle kategorií služeb v r. 2022

Národní strategie a Akční plán

Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027)

Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023 - 2025

- Jsou významně omezeny možnosti podpory výzkumných projektů v oblasti evaluace prevence, léčby, represe, systematický a kontinuální monitoring situace v celé širší oblasti závislostí, sledování zdravotních a sociálních dopadů závislostí včetně dopadů v okolí uživatelů.
- Navýšit prostředky na zajištění služeb v oblasti prevence a léčby (v ČR tvoří veřejné výdaje na oblast závislostí přibližně 0,03 % HDP) na úroveň západních států (až 0,5 % HDP), nebo alespoň sousedního Rakouska (0,09 % HDP).
- Přetrvává realizace a podpora neověřených preventivních programů.
- Přetrvává absence preventivních programů v místních komunitách směrem k rodičovské i občanské veřejnosti

Finanční efektivita preventivních programů

- U dětí a mladistvých, které projdou preventivním programem se snižuje minimálně o 10 % šance na budoucí užívání i předávkování (*Kenneth, W., Griffin. (2023)*)
- Preventivní programy jsou ekonomicky výhodné - 1 investovaný dolar, odpovídá 5,4 dolaru, které jsou ušetřeny (*Alexandra, Voce., Tom, Sullivan. (2022)*).

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM) jako článek v systému prevence

- Ambulantní a terénní služby pro děti a mládež ve věku 6 - 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy
- Služba sociální prevence dle zákona 108/2006 Sb. (§ 53)
- Cílem je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů
- V ČR funguje dle registru necelých 300 NZDM

Financování NZDM

- MPSV
- Kraje
- Obce
- Evropské fondy
 - Operační program Zaměstnanost (OPZ): Financuje projekty zaměřené na sociální inkluzi a podporu dětí a mládeže.
 - Operační programy na regionální úrovni (IROP): Mohou podporovat investice do infrastruktury zařízení.
- Nadace a grantové programy
- Dary a sponzoring

Prevence v rámci NZDM

- Prevence probíhá v rámci výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činností (Vyhláška 505/2006 Sb. , §27)
- Nízkoprahové kluby mají výrazné předpoklady pro realizaci specifické prevence. Jsou institucí, která je v kontaktu s „rizikovými skupinami“ a kterou „rizikové skupiny“ akceptují a mají k ní důvěru.
- „Preventivní“ výkony typu poskytování informací zde dlouhodobě probíhají jako běžná součást nabídky.

Prevence v rámci NZDM

- **Situační intervence** - Jedná se o sociálně pedagogickou práci v situacích, které vznikají v zařízení a mají výchovný obsah. Pracovník během nich vstupuje do interakcí, ke kterým dochází mezi uživateli služby. Svým vstupem přináší podněty, reflektuje vzniklou situaci nebo používá další techniky, které vytváří či zvýrazní výchovný efekt situace.
- **Poradenství** - Jeho obsahem je vyhodnocení situace, nabídka rady, informací a řešení, které vedou k odstranění obtíží. Odehrává se formou rozhovoru s klientem a řeší se při něm aktuální problémy. Cílem poradenství je mimo jiné zvýšit klientovy kompetence k řešení problémů.
- **Preventivní programy** - Jedná se o zvláštní programy vytvořené dle potřeb cílové skupiny a dané lokality. Konkrétně se jedná o programy specifické prevence. Obsahují předávání informací, workshopy pro uživatele, probírání a nabízení tématu při kontaktní práci.

Témata prevence v rámci NZDM

- Prevence závislostí
- Prevence školního neúspěchu
 - Zvýšené náklady na sociální pomoc a zdravotní péči
 - Zvýšené náklady na kriminalitu a její prevenci
- Prevence kriminality (MeziČas - OPP)
 - osoba ve výkonu trestu stojí stát 1900 Kč - 2500 Kč (dle stupně zabezpečení)
- Finanční gramotnost, prevence zadlužení v raném věku (dluhy na zdravotním pojištění, za pokuty apod.)
 - dluhy z dětství mohou způsobit trvalé finanční problémy a sociální vyloučení, chudoba se může přenášet i generačně
- Podpora duševního zdraví, včasný záchyt duševních obtíží
 - Finanční náklady na léčbu duševních onemocnění jsou výrazně vyšší, pokud se tato onemocnění neřeší včas. Včasná intervence a prevence mohou snížit náklady na léčbu na pacienta až o 40 %.
 - Například v Česku stojí duševní poruchy ročně miliardy korun.

Aktuální finanční situace

● Dopady nedostatku financí ve službách

- Personální otázky
 - nedostatek kvalifikovaných pracovníků (Čtyřúrovňový model kvalif. stupňů)
 - vysoká fluktuace zaměstnanců a z toho plynoucí omezení
- Kvalita programů
 - zastaralé programy a metody
 - nedostatečná adaptace na nové technologie
- Omezený dosah
 - nedostatečné pokrytí škol (zejména v oblastech se zvýšenou rizikovostí)
 - omezení nabízených služeb (situace v Praze v roce 2024), omezení intervenčních programů
- Nízká dlouhodobá efektivita, zvýšení nákladů na pozdější intervence

Do jakých programů se vyplatí investovat?

● Program „Too Good for Drugs“ (USA):

- Sociální dovednosti, zvýšení sebevědomí, podpůrná síť, rozhodovací schopnosti a schopnost se postavit k tlaku vrstevníků
- Redukce užívání alkoholu: Až o 47 % v populaci účastníků programu.
- Redukce užívání marihuany: Snížení až o 30 %.
- Snížení rizikového chování: Celkový pokles o 35-50 % u dětí a dospívajících, kteří prošli programem v porovnání s kontrolní skupinou, která program neabsolvovala.

Závěr

“Čím později v životě se snažíme napravit rané nedostatky, tím nákladnější se jejich náprava stává.“

James Heckman, laureát Nobelovy ceny za ekonomii

Zdroje

- [Souhrnná zpráva o závislostech v ČR](#)
- Alexandra, Voce., Tom, Sullivan. (2022). What are the monetary returns of investing in programs that reduce demand for illicit drugs?. doi: 10.52922/ti78733
- Kenneth, W., Griffin., Gilbert, J., Botvin., Lawrence, M., Scheier., Christopher, Williams. (2023). Long-term behavioral effects of a school-based prevention program on illicit drug use among young adults. Journal of Public Health Research, 12(1):2279903622 11469-2279903622 11469. doi: 10.1177/2279903622 11469 14
- Charvát, M., Jurystová, L., & Miovský, M. (2012). Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci rizikového chování ve školství. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- [Zpráva o stavu prevence rizikového chování ve školách](#)
- Zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách
- Vyhláška 505/2006 Sb.
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027)
- Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023 - 2025
- Herzog, A. Strategie specifické sociální prevence rizikového chování rámci nízkoprahové práce s mládeží. In Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork. Praha: ČAS a NVF, 2007, s.257-265.

Kde nás najít

- **Náš web:** <https://www.magdalena-ops.cz>

- **Centrum primární prevence**
 - Facebook: Centrum primární prevence, Magdalena
 - Instagram: prevence_magdalena

- **MeziČas NZDM Magdaléna**
 - Facebook: MeziČas NZDM Magdaléna
 - Instagram: nzdm_mezicas_magdalena